Przesyłka opłacona ryczałtem.

№ 43 Нядзеля, 9-га Лістапада 1924 г. Год I.

ГРАМАДЗКІ ГОЛАС

Выходзіць тры разы ў тыдзень. Цана нумару 15 грошай.

Падпісная цана на 1 месяц 1 злоты 80 гр. За граніцу ўдвая даражэй.

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі: Вільня, Людвісарская вул. дом № 4. (Wilno, Ludwisarska 4). Рэдакцыя адчынена ад 10—2 гадз. Рэдактар прымае ад 11—1 гадз. удзень, апрача сьвятаў.

Цана абвестак за радок пэтыту: на 1 стар. — 15 гр. у тэксьце — 10 гр. на апош. стар. — 5 гр.

Трэба лячыць балячкі.

Да нас паступаюць запросы з глухіх вясковых куткоў аб тым, калі-ж, нарэшце, можна будзе закладаць беларускія школы? Калі пачнуцца настаўніцкія курсы і г.д.

Заходзяць у Рэдакцыю і проста дэлегаты з месцаў, якіх вёска ў складчыну высылае сюды, ў цэнтр краёвага жыцьця, каб даведацца, што чуваць аб нашай нацыянальнай справе.

Вёска жыве сваім самабытным жыцьцём і моцна прыслухваецца да інфармацыяў у сваёй роднай прэсе аб тым, што пачнуцца нейкія зьмены на лепшае ў нашым нацыянальным жыцьці.

Нажаль, з вёскі да нас даходзяць бязумоўна чыстыя, ані не падфарбованыя сялянскія й інтэлігэнцкія весткі аб тым, што там у глухіх куткох дзеецца шмат недарэчнага.

Не хацелася-б гаварыць пра адносіны з паліцыяй, дзеля таго, што яны вельмі ўжо вядомы і аж надта высьветлены болей цьвярозаю ў сэнсе свайго нацыяналь-патрыятызму польскаю прэсаю.

Разьбіраючы недасканальнасьць паліцэйскага апарату, „Kurjer Porannу“ не далей, як 6-га гэтага лістапада даволі ўсебакова абгаварыў гэтае пытаньне ў вялікім перадавым артыкуле, азагалоўленым проста: „Dalsze milczenie byłoby tolerowaniem groźnego zła“. З гэтага артыкулу мы сёньня дзе-што перадрукоўваем у „аглядзе прэсы“ і на гэту тэму шмат гаварыць ня зьбіраемся.

Але вось непасрэдныя весткі з нашых вясковых куткоў аб палажэньні школьнае справы, напрыклад, у Горадзеншчыне:

У абсолютна-праваслаўным сяле, дзе ў часы расейскага панаваньня школа не магла зьмясьціць усіх жадаўшых вучыцца дзяцей, бо набіралася ў ёй, як з самога сяла, так і з ваколічных вёсак, да 300 вучняў, цяпер пустуе, дзеля таго, што прысланы туды невядома скуль польскі настаўнік, якога дзеці проста не разумеюць. Яшчэ з восені ў школе бывае тры-чатыры дзесяткі вучняў, а ў сярэдзіне школьнага сэзону, гэтак каля Каляд, застаецца ў школе чалавек .. пяць вучняў. За тры вярсты ад гэтага сяла ёсьць вялікая вёска, дзе перад самаю вайною быў збудованы новы школьны дом двухклясовае народнае школы. У вёсцы гэтай, таксама выключна праваслаўнай і беларускай, сядзіць польская настаўніца, якой дзеці яшчэ горш не разумеюць, як спамінанага вышэй настаўніка. І школа гэтак-жа сама амаль што пустуе.

Як у адным, так і ў другім выпадку насяленьне моцна думае аб роднай беларускай школе, але ранейшыя яго захады ў гэтым кірунку былі безрэзультатнымі і праз гэта яно й само ня ведае, што далей рабіць.

Насяленьне складаецца поўнасьцю з уцекачоў, якія вярнуліся з Расеі на свае зруйнованыя гаспадаркі. Эканамічна яно слабое і думаць аб залажэньні прыватнае беларускае школы на свой кошт яму ня прыходзіцца.

Аднак-жа, цікава, што дзеці па нейкіх сабраных, рознародных кніжках вучацца падаўнейшаму проста па хатах, значыцца, нелегальна, а ў польскія школы ня йдуць.

Ці-ж магчыма ў культурнай Польскай Рэспубліцы гэткае прыкрае зьявішча „самагоннае“ прасьветы?

Ці-ж не ляпей легалізаваць на дзеле, а ня толькі на паперы беларускія, патрэбныя насяленьню, школы?

Пяром гэткага вялікага польскага пісьменьніка, як Жэромскі, зафіксована тое, што было гэтак нядаўна ў самой шчырай конгрэсовай Польшчы ў сэнсе школаў.

Ці-ж з памяці польскага грамадзянства выляцелі ўжо апісаныя названым вядомым літэратарам эпізоды з жыцьця ніжэйшае і сярэдняе школы ў Польшчы, яскрава абрысованыя ў творы „Syzyfowe prace“, калі школьная справа ў сьвятой памяці „Привислинском краѣ“ была ў руках агідных пераконаных русіфікатараў з над Волгі, Обі і Енісея?

Мы ад'значалі ў сваёй газэце ўжо даўно, што расейская сыстэма дэнацыяналізацыі беларусаў была вельмі хітраю і пасвойму мудраю, аднак-жа яна не дасягнула стаўленае перад сабою мэты: з Беларускага Народу яна не зрабіла народу маскоўскага, ня гледзячы на поўную адсутнасьць у насяленьні пры царскім рэжыме тых палітычных правоў, якія разьвярнуліся перад намі, дзякуючы Польскай Конституцыі.

І паліцэйская і школьная, і ўся іншая сытуацыя на нашых няшчасных *крэсах* зьменіцца толькі ад простае, строгае, дэмакратычнае законнасьці. Ваенныя ды вынятковыя палажэньні — гэта нешта накшталт таго лякарства, якім зьяўляецца халодная вада, пушчаная на хворыя зубы: калі пусьцім на іх гэтую ваду, дык боль спачатку, як-бы й сьціхае, а пасьля?...

Не дарма-ж істнуе мудрая прыказка што „штыхамі можна шмат што зрабіць, толькі немагчыма на іх сядзець“.

Аб нашых тутэйшых балячках гаварыць абрыдла, іх трэба безадкладна і сьмела лячыць.

Ды лячыць, пэўна што, не абсаджваньнем польскімі настаўнікамі школаў, якія пустуюць, якія абураюць безработнае беларускае настаўніцтва, не асадніцтвам, якое толькі абурае беларускае малазямельнае сялянства ды бежанства ды не аднымі толькі над'звычайнымі мерамі адміністрацыйнае ўлады.

Палітычны агляд.

Выбары прэзыдэнта Злучаных Штатаў закончыліся перамогай кандыдата рэспубліканцаў Куліджа, адтрымаўшага 343 галасы. Кандыдат дэмакратаў гэн. Доўс выбраны віцэ-прэзыдэнтам, адтрымаўшы 136 галасоў. Кандыдат трэцяе партыі, аграрна-рабочай сэнатар Ляфолет праваліўся, адтрымаўшы ўсяго толькі 13 галасоў з агульнага ліку 531. Гэткім чынам адносіны ліку галасоў, паданых за кандыдатаў у прэзыдэнты трох амэрыканскіх партыяў, надта напамінаюць адносіны партыйных сіл у новай ангельскай палаце. Як тут, так і там апынуліся пераможцамі правыя партыі, ў Англіі консэрватары, а ў Амэрыцы рэспубліканцы.

Перамога рабочай партыі ў Англіі, або ў Амэрыцы азначала-б зварот да бальшавізму. А ўвесь сьвет годзі ўжо пераканаўся на прыкладзе Расеі, што значыць бальшавізм, пабачыўшы да чаго ён можа давясьці край. Дзеля гэтага выбаршчыкі вялізнай большасьцю галасавалі за правыя партыі і іх кандыдатаў, каб гэтым абясьпечыць унутраны мір у краі і не падстаўляць дзяржаву на соцыялістычныя экспэрымэнты.

Апрача выбараў прэзыдэнта і віцэ-прэзыдэнта ў Злучаных Штатах яшчэ адбываліся выбары 32 сэнатараў, 435 паслоў конгрэсу і 34 губэрнатараў. Судзячы з рэзультатаў выбараў прэзыдэнта, можна дагадацца, што рэспубліканцы з дэмакратамі будуць, як раней граць галоўную ролю. Розьніца між аднымі і другімі надта невялічкая, шмат меншая, чымся між консэрватарамі і лібэраламі ў Англіі. А, дзякуючы таму, што прэзыдэнтам выбраны рэспубліканскі кандыдат Кулідж, а яго намесьнікам кандыдат дэмакратаў гэн. Доўс, зусім абясьпечана супрацоўніцтва дзьвёх асноўных партыяў і няма ніякае небясьпекі з боку партыі трэцяй.

А што датычыцца заграніча-амэрыканскай палітыкі, якая цікавіць Эўропу найбольш, дык яна будзе весьціся ў тым-жа самым напрамку, які ёй даў Кулідж у часе свайго прэзыдэнства, толькі яна будзе цяпер больш рашучай. Прэзыдэнт Кулідж ёсьць яўны праціўнік згоды з бальшавікамі і ўваходу ў Лігу Народаў. Ен катэгорычна выказаўся за аграніченьне ўезду ў Амэрыку і дзеля гэтага не падпісаў аднослага закону конгрэсу, які даваў вялізныя палёгкі для эмігрантаў. Гэткім чынам новы кліч „Амэрыка для амэрыканцаў“ будзе праводзіцца з большай сілай. Але гэта ня выключае магчымасьці супрацоўніцтва Амэрыкі з іншымі часткамі сьвету, а асабліва з Эўропай, якой патрэбны амэрыканскія капіталы. Выбары гэн. Доўса на пасаду віцэ-прэзыдэнта тым балей абясьпечваюць гэтае супрацоўніцтва Амэрыкі з Эўропай, дзеля каторага асновай будзе ягоны рэпарацыйны плян. Цяпер будучы самым блізкім памоцнікам і намесьнікам прэзыдэнта, Доўс будзе імкнуцца да правядзеньня ў жыцьцё гэтага пляну.

З боку Англіі, Нямеччыны і Францыі Кулідж спаткае падмогу ў сваіх імкненьнях. Толькі француска-савецкае збліжэньне ўносіць нейкі дысонанс у гэту гармонію, ўстанавіўшуюся між Амэрыкай і Эўропай пасьля лёнданскай конфэрэнцыі. Але гэту перашкоду лёгка абмінуць, дзеля таго, што самая Францыя ў канцы канцоў дайдзе да розуму і ня будзе псаваць заснаваўшыхса добрых адносін з Амэрыкай, дзеля няпэўных пэрспэктываў у С. С. Р. Р. Ад гэтай небясьпекі Францыя павінна будзе адкараскацца пад уплывам Англіі і Амэрыкі, якія граюць галоўную ролю у сусьветнай палітыцы. Затое з боку С. С. Р. Р. трэба спадзявацца новых нападаў на свайго непрымірымага ворага. У Эўропе бальшавікі, ведама, ня змогуць

змагацца з амэрыканскім уплывам. Але яны пастараюцца выкарыстаць шчасьлівую, пакуль што, для іх абстаноўку на Далёкім Усходзе. Адносіны між Японіяй і Амэрыкай пасьля выбараў Куліджа загастраюцца яшчэ больш, дзеля таго, што зьяўляецца пагроза ў бліжэйшай будучыні поўнага спыненьня японскае эміграцыі ў Амэрыку. На амэрыканскі кліч „Амэрыка для амэрыканцаў" Японія з С. С. Р. Р. выкінулі кліч: „Азія для азіятаў" і ўся ўнутраная вайна ў Кітаі вядзецца на грунце двох клічаў, скірованых адзін проці аднаго. А цяпер, пасьля перамогі консэрватараў у Англіі і рэспубліканцаў у Амэрыцы змаганьне розных вонкавых уплываў у Кітаі павінна ўвайсьці ў больш рашучую фазу. С. С. Р. Р. пры падтрыманьні Японіі дасьць дыплёматычны бой Амэрыцы і Англіі на Далёкім Усходзе. І ад яго рэзультатаў будзе залежаць лёс С. С. Р. Р., які можна лічыць зусім выпертым з Эўропы, дзякуючы, галоўным чынам, усемагутнаму ўплыву Амэрыкі. І калі-б ня новае імкненьне Эрыё наладзіць адносіны з С. С. Р. Р., які абсолютна ня мае ніякіх шансаў на ўдачу, дык усе надзеі бальшавікоў на Захад можна лічыць зусім прапаўшымі.

N.

Палітычная хроніка.

У Польшчы.

„Gazeta Warszawska" паведамляе, што ў урадовых кругох ідуць перагаворы аб рэконструкцыі кабінэту. У кулюарах Сойму ходзіць дзейка, што конфэрэнцыя прэм'ер-міністра Грабскага з паслом Тугутам датычыла магчымага яго бліжэйшага супрацоўніцтва з урадам.

Унутраныя непаразуменьні ў пасольскім клюбе „Wyzwolenie" дайшлі ўжо да таго, што магчымы ў ім раскол у недалёкім часе.

7-га лістапада ў сэнацкай камісіі сэнатар Лубенскі (Ch. N.) зьвярнуўся да міністра чугунак з прапазыцыяй паменшыць лік бясплатных білетаў на чугунках, якімі карыстаюцца, едучы ў 1-ай клясе паслы Сойму й сэнатары часта па асабістых справах, а некаторыя таксама і з антыдзяржаўнымі мэтамі. Міністар п. Тышка абяцаў зрабіць гэта.

Пасол Тугут у гутарцы з супрацоўнікам „Kur. Poran." заявіў: „рэконструкцыя кабінэту павінна асбыцца абавязкава. У гэтым пераконаны і ўвесь Сойм, увесь край і, як відаць, навет урад. І чым пазьней яна адбудзецца, тым больш пацягне за сабою труднасьці". Далей пасол Тугут сказаў, што ў першую чаргу рэконструкцыя павінна закрануць міністэрства ўнутраных справаў.

Новы савецкі прадстаўнік ў Варшаве Войкаў быў з візытам ў старшыні рады міністраў п. Грабскага.

4-га гэт. лістапада за заграпічныя пашпарты бярэцца аплата ў разьмеры 100 злотых.

Сябар клюбу украінскіх соцыялістых, пасол Міхалюк, 6-XI выйшаў з гэтага клюбу.

Соймавая камісія па абсьледаваньню вастрогаў 6-XI выехала ў Самбор дзеля рэвізіі вастрогу.

Міністэрства Прасьветы і Грамадзкае Апекі апрацавала законапроект, забараняючы ўжываньне жоўтага і белага фосфару да вырабу запальных матар'ялаў, каб забясьпечыць здароўе рабочых.

За граніцай.

На пасаду губэрнатара штату Тэхас у **Паўночнай Амэрыцы** выбрана жанчына пані Фэргусон.

Згодна з аканчальным падлічэньнем, прэзыдэнт **Паўночна-Амэрыканскіх Злучаных Штатаў** адтрымаў 343 галасы, Доўс — 135 і Ляфолет — 13.

Апрача выбараў прэзыдэнта адбыліся яшчэ выбары віцэ-прэзыдэнта, 32 сэнатараў (1/3), 439 паслоў конгрэсу і 34 губэрнатараў. Лік галасаваўшых дасягае 30 мільёнаў, з іх большасьць жанчын.

Нямецкая часопісь „Fossische Zeitung" паведамляе з **Брусэлю**, што ўрад **Бэльгіі** даручыў некаторым вядомым брусэльскім журналістым даведацца ў **Маскве**, як там глядзяць на магчымасьць перагавораў паміж Бэльгіяй і С. С. Р. Р.

У **Бразыліі** пачалося паўстаньне сярод флёту. Крэйсэр „Сан-Паўлё", які прылучыўся да паўстаньня, ўплыў у Рыо-Грандэ дзеля набору сабе староньнікаў.

Як тэлеграфуюць з **Лёндану**, камісія, назначаная дзеля аканчальнага устанаўленьня арыгінальнасьці пісьма Зіноўева да ангельскіх рабочых, паведаміла, што за кароткі час яна не змагла вынясьці пэўнага рашэньня.

У **Аўстрыі** ўрад выдаў новае распараджэньне аб мовах у тых часьцях краю, дзе пражываюць нацыянальныя меншасьці. Згодна з гэтым распараджэньнем, вураднікі і судзьдзі павінны знаць мову меншасьці там, дзе яна складае ня менш, як адну пятую часьць насяленьня, інакш іх нельга ні выбіраць ні назначаць.

Як паведамляюць з **Дубліну (Ірляндыя)**, дэ-Валера ізноў выбраны старшынёю саюзу сінфэйнэраў (ірляндзкіх незалежнікаў).

Гішпанскія войскі ў **Мароко** занялі некалькі непрыяцельскіх пазыцыяў.

У **Югаславіі** кароль даручыў Пашычу стварэньне кабінэту нацыянальнага блёку.

У **Бостоне (Амэрыка)** памёр адзін з віднейшых лідэраў рэспубліканскае партыі сэнатар Лёдж, працаўнік увaходу Амэрыкі ў Лігу Народаў.

Як паведамляюць з **Парыжу**, супрацоўнік „Chicago Daily News" гутарыў з маршалам Фошам, які сказаў, што Расея зьяўляецца страшэнна небясьпекаю для ўсіх эўропэйскіх дзяржаваў і да яе трэба адносіцца, як да Нямеччыны, якая адкрыта гаворыць аб рэваншы.

Японскі пасол у **Пэкіне** перадаў Карахану ноту протэсту проці нарушэньня японскіх прывілеяў у эксплёатацыі ўсходня-кітайскае чугункі. Прывілеі гэтыя нарушаны апошнім дагаворам паміж Чан-Со-Лінам і саветамі.

З **Мэльбурну** паведамляюць, што забастоўка транспортных рабочых пашырылася на ўсю **Аўстралію**.

10 гэт. лістапада ў **Эстоніі** мае пачацца вялікі працэс проці 149 камуністых, абвінавачаных у прырыхтаваньні замаху на цяперашні дзяржаўны эстонскі лад.

У **Чэхаславакіі** да канца верасьня сёлетняга году выбудавана, пры падмозе дзяржавы, 19.778 дамоў з 43.346 кватэрамі. Зьвязаныя з гэтым расходы — 3328 мільёнаў чэскіх каронаў.

З будынку расейскага пасольства ў **Парыжы** зьняты расейскі нацыянальны сьцяг і павешаны чырвоны.

У **Англіі** зложыўся новы кабінэт на чале з Станлеем Бальдуінам.

Агляд прэсы.

„Kurjer Poranny" ў апошнім сваім перадавым артыкуле надта востра крытыкуе польскую дзяржаўную паліцыю. Аўтор артыкулу (Антон Ануш) між іншым, піша:

> Крытыкуючы нашу ўладу і дзяржаўныя ўстановы, часта не разумеем тых нязвычайна цяжкіх варункаў, у якіх арганізуецца польская дзяржава.
>
> У кожнай праяве нашага дзяржаўнага жыцьця мы можам заўважыць недахваты і неакуратнасьці, але мы павінны ўцяміць, ці яны зяўляюцца рэзультатам недагляду і безгалоўя, ці выкліканы масай об'ектыўных перашкодаў, якія пераагчы трэба ня толькі ўмець але і трэба дзеля гэтага часу...
>
> Я добра ведаю, што ў працягу колькі гадоў нельга сарганізаваць вельмі добрай паліцыі. Паліцэйская служба надта трудная і адказная. Паліцыянт павінен мець такт, развагу, а разам з гэтым быць сьмелым і рашучым.
>
> Ніякія інструкцыі ня могуць прадбачыць тых розных палажэньняў і магчымасьцяў, з якімі паліцыянт спатыкаецца, спаўняючы свае службовыя абавязкі...
>
> Выбар адпаведных людзей, адпаведнае іх вышкаленьне, прытарнаваньне іх да варункаў паліцэйскай службы ў дэмакратычным урадзе— ўсё гэта вымагае шмат часу. Трэба яшчэ памятаць аб тым, што паліцэйская служба ў Польшчы, дзеля таго трудная, што грамадзянства не памагае і не супрацоўнічае з паліцэйскімі органамі каля ўтрыманьня ладу і спакою ў дзяржаве...

ГЭНРЫХ СЯНКЕВІЧ.

Янка-музыка.

(Пераклад з польскага).

(Глядзі № 42 „Грам. Голасу").

У адну ноч нікога ў панскім доме ня было. Паны даўно ўжо сядзелі за граніцай, дом стаяў пусты, дык лякай сядзеў заўсёды ў другім канцы, ў кухаркі. Янка, схаваўшыся ў лапухох, даўно ўжо глядзеў праз шырока адчыненыя дзьверы на мэту ўсіх сваіх жаданьняў. Месяц тады на небе сьвяціў ясна і ўсходзіў наўскос праз вакно, адбіваючы яго ў кштaлце вялізнага яснага квадрату на процілежнай сьценцы. Але гэты квадрат памалу прыбліжаўся да скрыпкі і ўрэшце асьвяціў яе зусім. Тады ў цёмнай глыбіні здавалася, быццам ад яе разыходзіўся сярэбраны сьвет; асабліва выгнутыя загібы былі асьветлены гэтак ярка, што Янка ледзь мог глядзець на іх. У гэтым бліску было ўсё відаць вельмі добра: ўвагнутыя бакі, струны і загнутую ручку. Штыфцікі пры ёй сьвяціліся як чарвячкі ў ноч Купальскую, а ўздоўжкі вісеў смычок, як сярэбраная палачка...

Ах! усё было харошае і амаль што ня цудоўнае, дык Янка глядзеў усё больш прагавіта. Сагнуўшыся ў лапухох, з лакцямі абапёртымі аб худыя калены, з раскрытымі вуснамі, глядзеў ды глядзеў. То страхустрымоўваў яго на месцы, то нейкае непаможанае жаданьне гнала яго наперад. Ці чары нейкія, ці што?.. Але гэтая скрыпка ў сьвятле часам, здавалася, прыбліжаецца, быццам плыве да даяцёнка... Часам гасла, каб ізноў разгарэцца яшчэ балей. Чары, напэўна чары! У той час павеяў вецер; ціха зашумелі дрэвы, зашорхалі лапухі, а Янцы здавалася, што выразна пачуў:

— Ідзі, Янка! тамака нікога няма... ідзі, Янка!

Ноч была сьветлая, ясная. У дворным садзе над саджалкай салавейка пачаў пяяць і сьвістаць ціха, то галасьней: „Ідзі! пайдзі! вазьмі!" А лапухі ўсё ясьней мармыталі: „Там нікога нямашака!" Скрыпка разбліскалася ізноў...

Бедная, малая, сагнутая фігурка памалу і асьцярожна пасунулася наперад, а ў той час салавей ціханька пасьвіставаў: „Ідзі! пайдзі! вазьмі!"

Белая сарочка мігцела ўсё бліжэй ля дзьвярэй дому. Ужо яе не прыкрываюць чорныя лапухі. На парозе чутно хуткі дых хворых грудзей дзяцёнка. Яшчэ момант, белая сарочка зьнікла, ужо толькі адна босая нага тырчыць за парогам.

Зарагаталі вялізныя жабы ў садовай саджалцы, быццам спалоханыя, а пасьля заціхлі. Салавей перастаў пасьвіставаць, лапухі гаманіць. А Янка поўз ціха і асьцярожна, але зараз страх напаў на яго. У лапухох быў як у сябе, як дзікі зьвяронак у пастцы. Яго рухі зрабіліся раптоўныя, дых кароткі і сьвісьцячы, і агарнула яго цемра. Ціхая летняя маланка, праляцеўшы між усходам і захадам, яшчэ раз асьвятліла пакоі і Янка паўзе да скрыпкі з задзёртай уверх галавой. Але маланка загасла, месяц закрыла хмарка, і ўжо нічога ня было відаць я ні чуваць.

Толькі праз момант выляцеў з цемры ціханькі і плакучы зык, быццам нехта неасьцярожна дакрануўся да струн—і раптам...

Нейкі грубы заспаны голас з кута спытаўся гнеўна:

— Хто там?

Янка затаіў дух у грудзёх, але грубы голас спытаўся ў другі раз:

— Хто там?

Сярнічка пачала мігцець па сьцяне, зрабілася сьветла, а пасьля... Эх! Божа! Чутно праклiцьці, ўдары, плач дзяцёнка, крык: „О, Божухна!" брахня сабак, пералёт сьвятла ў шыбах, гоман ува ўсім двары...

На другі дзень бедны Янка стаяў ужо перад судом у войта.

Трэба было судзіць яго, як злодзея?... Ведама, цаглядзелі на яго войт і лаўнікі, як стаяў перад імі з пальцам у роце, з вырачанымі, спалоханымі вачыма, малы, худы,

Можна было на ўсё гэта глядзець з паблажкай, пакуль была вера, што ў радох паліцыі ёсьць нейкі лік людзей са шляхотнымі мэтамі даць дзяржаве энэргічны чэсны і сьмелы орган бясьпечнасьці. Цяпер гэта вера прападае, а зьяўляецца думка, што паліцыя перастае быць чыньнікам ладу і бясьпечнасьці, а робіцца крыніцай нездаволеньня і жальбаў. Амаль што ня кожны дзень дае нам новыя факты, якія сьведчаць, што дзяржаўная паліцыя знаходзіцца ў стане бязглуздзьдзя.

Далей аўтор, пачынаючы ад здарэньня са „слаўным“ камэндантам Мэнсовічам, дае рад фактаў гэтай бязглуздасьці, а ў канцы робіць гэткія вывады:

... трэба глянуць праўдзе ў вочы. Павядзеньне паліцыі выклікае нездаволеньне, нараканьні і скаргі сярод шырокіх масаў насяленьня, асабліва вясковага...

Будзе надта дрэнна, калі мы не пастараемся, каб гэты прадстаўнік улады не паяўляўся на людзях нецьвярозы, каб ня быў знаны добрымі адносінамі з элемэнтамі дрэннага павядзеньня, каб ня быў страхацьцём для людзей працавітых, якія любяць спакой і законнасьць.

Паліцыя толькі тады будзе магчы ўдачна змагацца з ліхадзействам і антыдзяржаўнай дзеяльнасьцю, калі сваім добрым павядзеньнем заслужыць у грамадзянства пашану і сымпатыю, дзеля таго, што толькі тады знайдзе з боку грамадзянства шчырую падмогу ў барацьбе з усялякім ліхадзействам.

Хто-як-хто, а праўду гэтых слоў вёска беларуская адчувае найлепш.

Аўтор канчае гэтак:

Паліцыя, якая перастае быць пагрозай для ліхадзеяў, а дакучае спакойнаму насяленьню, якая грамадзян, над каторымі сама зьдзекуецца, цягне пад суд за спраціўленьне ўладзе, гэткая паліцыя з органу бясьпечнасьці робіцца прычынай агульнага нездаволеньня і падгатаўляе адпаведны грунт для варожай дзяржаве пропаганды.

Шмат на гэту тэму польская левая прэса піша, а дагэтуль папраўы з гэтага боку нямашака.

Газэту прачытай і перадай суседу!

Той, хто умее чытаць, ніколі не паляну́йся прачытаць няпісьменнаму!

ПА СЬВЕЦЕ.

Будова цэпэлінаў у Гішпаніі.

5-га гэтага лістапада ў гішпанскай сталіцы Мадрыдзе падпісаны дагавор аб пераносе майстроўняў з Фрыдрыхсгафэну ў Сэвільлю. Зараз-жа пасьля пераносу майстроўняў пад кіраўніцтвам нямецкіх інжынераў пачнецца будаваньне 4-х вялікіх цэпэлінаў разьмерамі ў 130.000 кубічных мэтраў, якія змогуць рабіць прастор у 25.000 кілёмэтраў. Дзеля фінансаваньня прадпрыемства заклаўся пад протэктаратам гішпанскага караля консорцыум з капіталам у 90 мільёнаў пэзэтаў (пэзэта—франк). Першы пералёт назначаны на 1927 год паміж Сэвільляй і Буэнос-Айрэсам.

Паводка на Рэйне.

Як паведамляюць з Бэрліну за 5-XI, катастрофа паводкі на Рэйне прымае з кожным днём усё большыя ды большыя разьмеры. Усе рэкі выйшлі з берагоў, размыўшы дамбы й заліваючы месты й сёлы. Матар'яльная шкода вялізная. Дюізбург саўсім заліты вадою. У Візбадэне размыта чугунка. У Кэльне вада прыбывае штогадзіны. Некаторыя кварталы саўсім заліты. Чугуначны рух саўсім спынены. У Кэнігсьвінтэры заліта ўся чугуначная лінія. У Рэмагэне заліты докі. Заліты вадою таксама Коблепц і Рэн. Насяленьне ў паніцы разьбягаецца, пакідаючы абшар, заліты вадою.

Цікавая мільянэрка.

Нядаўна ў адзін з лёнданскіх шпіталяў была прывезена старая жанчына пані Клярк. Яна была ледзь што ў няпрытомным стане. Адміністрацыя шпіталю зьвярнулася ў паліцыю з просьбаю знайсьці якіх-нібудзь яе сваякоў. Паліцыя пайшла да яе на кватэру і тут выкрыла цэлы скарб.

Дом, у якім жыла пані Клярк, — дарэчы сказаць, поўспараліжаваная ўжо ў працягу некалькіх гадоў, — складаўся з 4-х паверхаў. У ім дванаццаць пакояў. Непарадак, які ў іх пануе, немагчыма апісаць. Усюды нячыстоты, гразь, слой пылу, які паказвае, што ўжо некалькі гадоў, па крайняй меры, там не падмятана; шмат густога павуценьня. Але ўсюды найкаштоўнейшыя мэблі, старадаўнія малюнкі. У аднэй з шафаў паліцэйскія знайшлі некалькі вялізарных пакетаў з папяровымі грашыма, перавязаных шпагатам і абмотаных граззнымі ганучкамі. Усе банкноты па 100 фунтаў штэрлінгаў. Тут-жа некалькі старых кубарак ад консэрваў з залатымі монэтамі. Пад пасьцеляй у гразным порці ізноў 100-фунтовыя банкноты. На падстрэшшы сярод нязьлічанае колькасьці старых шаўковых вопратак, пашытых, прынамсі, 80 гадоў назад, знайшлі масу пісьмаў і дакумэнтаў, якія сьведчаць аб тым, што пані Клярк уладае цэлым радам дамоў, двароў і прамысловых прадпрыемстваў. Агулам знайдзеная маемасьць ацэньваецца ў некалькі мільёнаў фунтаў штэрлінаў (адзін фунт штэрлінгаў раўняецца $9\frac{1}{2}$ залатым рублём).

Паводкі ў Францыі.

Паводлуг паведамленьня з Парыжу, з розных частак Францыі прыбываюць весткі аб вялікіх паводках. Каля Сэдану, Марна выйшла з берагоў і заліла вялікія абшары. Пагражае паводка таксама і Парыжу. Вада ў Сэне ўжо паднялася да вялізнае вышыні. Пасьля паводкі ў 1910 годзе гарадзкія ўлады патрацілі вялізныя грошы на збудаваньне дамбаў. Дзеля гэтага спадзяюцца, што да катастрофы не дайдзе.

Самагубствы ў Бэрліне.

Нямецкая прэса займаецца ўсё падрастаючым лікам самагубстваў у Бэрліне. У першым тыдні кастрычніка статыстычнае бюро занатавала 40 выпадкаў. Вядомы псыхолёг прафэсар Desoir прыпісвае гэткі вялікі лік самагубстваў, асабліва сярод моладзі, таму, што падчас вайны блага былі кормлены дзеці, што павяло да невытрываласьці нэрваў.

У С. С. Р. Р.

Суд над атаманам Хмараю.

Маскоўская радыястанцыя паведаміла, што ў **Віньніцы** (на Украіне) адбыўся суд над вядомым украінскім паўстанцам Хмараю, таварышам атамана Цюцюніка. Хмара прызнаўся да контр-рэвалюцыйнае дзейнасьці і засуджаны на вышэйшую меру кары.

Контр-рэвалюцыя ў эканоміцы.

Адэскае ГПУ падняло справу проці трэсту „Элэктрометал“, ў склад якога ўваходзіць 7 фабрык, за эканамічную контр-рэвалюцыйную дзейнасьць. Кіраўнік трэсту інжынер Шарай пасаджаны ў вастрог. ГПУ закідае яму, што кіраваў ён справамі трэсту тэндэнцыйна блага, што кваліфікована бальшавікамі, як контр-рэвалюцыйная праца.

З фінансамі не саўсім добра.

Паводлуг вестак з Масквы, на паседжаньні пленуму Цэнтральнага Выканаўчага Камітэту камісар фінансаў Сакольнікаў у доўгай прамове заявіў, што паступленьне аднага зямельнага падатку ў цяперашні час зьяўляецца мінімальным і што з гэтае прычыны фінансавае палажэньне саветаў ў 1925 годзе значна пагоршыцца, калі ў працягу апошніх двух месяцаў сёлетняга году ўплыў падаткаў не павялічыцца.

Жыцьцё провінцыі.

Наваградак.

4-га і 5-га гэтага лістапада пад старшынствам ваяводы гэнэрала Янушайціса адбыўся зьезд павятовых старастаў Наваградзкага ваяводзтва. На зьезьдзе абгаварваліся пытаньні ўнутранае бясьпечнасьці і вартаваньня граніцы пагранічным корпусам. Апрача таго, разглядалася сельска-гаспадарчае пытаньне і пытаньне аб ахове здароўя ў сувязі з бюд'жэтам соймікаў на 1925 год.

брудны, пабіты, ня ведаючы, дзе ён і чаго ад яго хочуць... Як-жа ж тут судзіць гэткую беднату, якая мае дзесяць гадоў і ледзь на нагах трымаецца? У вастрог яе ўсадзіць, ці што?.. Трэба-ж крыху мець літасьці над дзяцьмі. Хай яго возьме стораж, хай дасьць яму розгаў, каб другі раз ня краў — вось і ўсё.

— Ну, ведама!

Паклікалі Стасюка, які быў сторажам:

— Вазьмі яго і ўсып яму на памятку!

Стасюк кінуў сваей дурнаватай галавой, узяў Янку пад паху, быццам нейкага кацёнка, і панёс да пуні. Дзіця або ня ведала, што з гэтага будзе, або спалохалася, бо не сказала ні слова, толькі глядзела, як птушка. Скуль ён мог ведаць, што з ім будуць рабіць? І толькі тады, як Стасюк у пуні ўзяў яго жменяй, расьцягнуў на зямлі і, задзёршы сарочку, махнуў з размахам, толькі тады Янка крыкнуў:

— Мамка! — і пасьля кожнай розгі ўскрыкваў: „Мамка! мамка!“ але ўсё цішэй, слабей, ажно пасьля зусім дзіця сьціхла і ня клікала ўжо мамкі...

Бедная, паломаная скрыпка!...

— Эй, дурны, злы Стасюк! Як-жа ж можна гэтак біць дзяцей? Дык-жа гэта малое, слабое і заўсёды было ледзь жывое.

Прыйшла маці, ўзяла хлопчыка, але павінна была нясьці яго да хаты... На другі дзень Янка ня ўстаў, а на трэці ўвечары спакойна канаў на тапчане пад вясковай посьцілкай.

Ластаўкі чыркалі ў цярэшні, якая расла перад прызьбаю; сонечныя косы прабіваліся праз шыбу і пакрывалі залатым сьветам раскудлачаную галоўку дзіцяці і твар, у якім не засталося ані каплі крыві. Гэтыя косы былі як шлях, па якім мелася адыйсьці душа хлопчыка. Добра, што хаця ў мінюту сьмерці йшла шырокай сонечнай дарогай, бо ў жыцьці йшла ўзапраўды цярністай. А ў той час упалыя грудзі яшчэ дыхалі, а твар дзіцяці быў, як заслухаўшыся ў гэтыя галасы вёскі, якія ўрываліся праз адчыненае вакно. Быў вечар, дык дзяўчаты, варочаючыся з поля, пялі: „Ой, пайду я лугам, лугам!“ а ад рэчкі далятаў голас жалейкі. Янка апошні раз услухоўваўся, як грае вёска... На посьцілцы каля яго ляжала ягоная скрыпка з гонта.

Раптам твар паміраўшага дзіцяці праясьніўся, а з пабялеўшых вуснаў вылецеў шэпт:

— Мамка!...

— Што, сынок? — спыталася маці праз здушаныя сьлёзы.

— Мамка! Ці Божанька дасьць мне ў небе запраўдную скрыпку?

— Дасьць, сынок, дасьць! — адказала маці; але не магла гаварыць, бо раптам з яе грудзей вырвалася накіпеўшая жаласьць, дык, застагнаўшы толькі: „О, Божухна мой!“ упала тварам на куфар і пачала раўсьці, быццам утраціўшы розум, або як чалавек, які бачыць, што ня вырвець ад сьмерці таго, каго любіць...

І ня вырвала яго, бо, калі падняўшыся, ізноў зірнула на дзіця, дык вочы малога музыкі былі, праўда, расплюшчаныя, але непарушныя, а твар вельмі паважны, сумны і адзірванеўшы. Сонечныя косы адыйшлі таксама...

Сьпі спакойна, Янка!

* * *

На другі дзень вярнуліся ў двор паны з Італіі, разам з паненкай і кавалерам, які да яе падлабуніваўся. Кавалер казаў.

— Quel beau pays que l'Italie! *)

— І які народ мастакоў! On est heureux de chercher la-bas de talents et de les protéger... **) — дакінула паненка.

Над Янкай шумелі бярозы...

Пералажыў **Ю. М.**

(Канец).

*) Які прыгожы край Італія!

**) Гэта шчасьце шукаць там таленты і протэгаваць іх.

Напад на вучыцельку.

2-га лістапада а 8 гадзіне раніцай у адлежнасьці паўкілёмэтра ад сяла **Кушляны**, Ашмянскага павету тры невядомыя чалавекі напалі на вучыцельку пачатковае школы Браніславу Мішкоўскую, ў якой забралі 140 злотых і 80 грошай, а пасьля яшчэ прабавалі яе згвалціць. Але Мішкоўскай удалося вырвацца з рук бандытаў і ўцячы ў сяло.

Забойства й самазабойства.

У горадзе **Вялейцы** вастрожны наглядчык Чэслаў Стальмашэўскі закахаўся ў жыдоўцы Тацьцяне Элькановіч, якая не адпавядала яму ўзаемнасьцю. Будучы какаіністым, Стальмашэўскі ў прыпадку моцнага нэрвовага ўзбуджэньня пайшоў да Элькановіч і заявіў ёй, што яна павінна абавязкова перайсьці ў хрысьціянства і выйсьці за яго замуж. Элькановіч адмовіла. Тады Стальмашэўскі выняў рэвальвэр і прастрэліў сваёй ахвяры вісок, а сабе стрэліў у рот. На стрэлы зьбегліся суседзі, якія засталі трупы Элькановіч і Стальмашэўскага.

Яшчэ аб нападзе на поезд.

Згодна з устаноўленымі ўжо данымі, ў поезьдзе, на які быў зроблены напад каля станцыі **Лясная**, было 5 афіцэраў і 10 салдатаў, два з якіх былі са зброяю ды 2 паліцыянты, якія вязьлі арыштанта. Варта поезду, якая складалася з 8-х чалавек, па нявыясьненай прычыне, была зьнята на граніцы Навагрудзкага ваяводзтва, дзеля чаго поезд далей ішоў бяз ніякае варты. Часьць западозраных належыць да чугуначнае службы. Праследаваньне банды йдзе далей. Войска й паліцыя акружыла абшар, на якім знаходзяцца бандыты. Дасюль пазнана 4-х бандытаў, меўшых дачыненьне да нападу. Арыштованы 17-ць гадовы Павал Іскерка, бы́ўшы праваднікам банды пры адступленьні. Аддзелы, якія праследуюць бандытаў, увайшлі ў контакт з бандаю каля Дабрамысьлю і Сяльца, абменьваючыся стрэламі.

З Берасьця паведамляюць за 7 лістапада:

Банда, пасьля нападу на поезд пад Баранавічамі, не пасьпела ўцячы за граніцу і скіравалася ў палескія балоты, каб там расьсеяцца. Паміж Залужжам і Навасёлкамі адбылася спатычка з уланамі. Бандытам, аднак, удалося правацца да ракі Шчары і пераплысьці яе. Часьць награбленага бандыты пакінулі на беразе р. Шчары. Цяпер яны йдуць да р. Лэнгі. Сам навагрудзкі ваявода гэн. Янушайціс кіруе пагоняю. З 52-х арыштованых ужо пазнаны 4 бандыты. Яны стануць перад над'звычайным судом.

Навіны ў тры радні.

— 4. XI ў Алжыры (Афрыка) на ўсім абшары адчувалася лёгкае землятрасеньне.

— 6. XI паднісаны ўрадам рэспублікі Парагвай (Паўднёвая Амэрыка) жэнэўскі пратакол.

— Дасюль жэнэўскі пратакол аб гарантыях міру паднісаны 14-ма дзяржавамі.

— У канцы лістапада ў Ерусаліме (Палестына) адчыняецца жыдоўскі унівэрсытэт.

— Апошнім распараджэньнем Макдональда было наданьне шляхоцтва павадыру рабочых О'Градэ

— Нобэлеўская прэмія па філіялёгіі на 1924 г. прысуджана праф. Лейдэнскага унівэрсытэту Вільгэльму Эйнтковэну.

— У працягу мінулага месяца ў Лодзі кошт утрыманьня падняўся на 7%, ў Сасноўцу — 7,8%, ў Пазнані — 2,59% і ў Кракаве — 3,52%.

— Ангельскі параход стаўкнуўся, ўваходзячы ў порт Мальту, з грэцкім параходам „Kalypso", які затануў; экіпаж і пасажыры выратаваны.

— У Чыкаго выбраны судзьдзёю нэгра, рэспублiканец Джордж. Гэта першы выпадак у дзяржаўным жыцьці Амэрыкі.

— У Рызе падпісаны гандлёвы дагавор паміж Латвіяй, Даніяй і Ісьляндыяй.

— У Коўне адбылася конфэрэнцыя аб гандлёвым дагаворы паміж Літвою і С. С. Р. Р.

— Газэты пішуць аб паўстаньні ў **Радавай Беларусі,** якое носіць характар партызанскае вайны.

— У Парыжы 6.XI. быў гіткі раптоўны мароз, што на вуліцах гораду замерзьлі 3 жанчыны і 1 мужчына.

ТУТЭЙШАЯ ХРОНІКА.

= Унівэрсытэцкая плата. З прычыны няправільных вестак у прэсе аб плаце за вучэньне ў унівэрсытэце, Міністэрства разьясьніла, што ёсьць аплаты дваякага характару — агульныя і спэцыяльныя. Агульныя: 1) уступная 30 злот. аднача́сна; прызначана на будову акадэм. дамоў (60 проц.) і прафэсарскіх дамоў (40 проц.) 2) асна́ўная гадавая плата 50 зл. — на дамы акадэмічныя (60 проц.) і прафэсарскія (40 проц.); 3) плата за акадэмічную падмогу 20 зл. у год — на стыпэндыі і падмогі для студэнтаў; 4) на студэнцкую касу хворых 6 зл. ў год. Аплаты спэцыяльныя: 1) лябораторныя; на аддзелах мэханічным, электратэхнічным, мэдыцынскім, прыродазнаўчым, сельска-гаспадарчым і лясным — 42 зл. ў год; на аддзелах — інжынерным, архітэктурным, землямерным і мастацкім — 21 зл. ў год; гуманістычным, юрыдычным і багаслоўскім — 15 зл. ў год; 2) на бібліятэку — 6 зл. ў год. Факультэцкія рады акадэмічных школаў могуць рассрочваць платы да 10 гадоў.

= Нарада епіскапаў. Выехаўшы ў Горадзен архіепіскап Хвядос сустрэнецца там у епіскапа Аляксея з епіскапам Аляксандрам, які прыедзе з Пінска. Паміж епіскапамі будзе нарада па пытаньню аб старым і новым стылі.

= Чарговы зьезд благачынных. 11-га гэтага лістапада ў Вільні мае адбыцца чарговы зьезд благачынных Віленскае Епархіі.

= Камісія для безработных. Урадовае бюро па рэестрацыі безработных адтрымала паведамленьне, што ў дваццатых чыслах лістапада прыбывае ў Вільню кваліфікацыйная камісія, якая будзе рабіць прынятак безработных у Францыю. Проектуецца выезд 150 чал.

= Прызыў матурыстых 1903 г. Міністэрства Прасьветы паведаміла рэктара Унівэрсытэту С. Баторага, што матурыстыя, якія прыняты ў акадэмічныя школы, і належаць да прызыву 1903 г., будучы прынятымі на ваенную службу, маюць права на адсрочку ваеннае службы цераз падаваньне індывідуальных прашэньняў ваеннаму міністру (1-шы прызыўны дэмартамэнт Міністэрства Вайсковых справаў).

= Падатак ад маемасьці. Вярнуўшыся з Варшавы дэлегат саюзу земляўласьнікаў паведамляе, што просьба іх, аб адсрочцы платы другога авансу пругое раты падатку ад маемасьці, не задаволена.

= Новы спосаб лаяцца. Выпісаўшы ўсю мудрасьць сваіх лаянак на шпальтах „Сялянскае Праўды", беларускія „міністры" прыдумалі яшчэ йнакшы спосаб. Яны даюць матар'ялы ў бруковыя варшаўскія газэты, як гэта было з газэткай „Jutro", пусьціўшай інсінуацыі аб сяброх Час. Бел. Рады. Нядаўна дастаўлены нашымі камэральнымі палітыкамі новы транспорт памыяў на Беларускае Грам. Сабраньне і інш. у другую варшаўскую часопісь „Echo Warszawskie", якая не пашкадавала сваіх шпальтаў дзеля брахні на беларускіх дзеячоў. Будзем чакаць перадруку ў „Сялян. Праўдзе".

= Як мокрае гарыць. Віленскі трамвай будуецца так сама, як мокрае гарыць. Магістрат заказаў фірме „Самаход" новы вагон для маторнага трамваю на Антокалі. Вагон мае быць гатовым за 1¼ месяца.

= Падвышэньне падатку. У проекце гарадзкога бюд'жэту на 1925 год падатак за сабак падвышаны на 100 проц. Цяпер за сабаку плаціўся падатак у размеры 5 злотых, а ў 1925 годзе мае быць 10 злотых.

Паніжэньне штрафаў за табаку дзеля свайго ўжываньня.

Міністар скарбу 2-га верасьня 1924 г. выдаў гэткі загад дырэктарам Скарбовых Ізбаў:

„Апошнім часам шмат ёсьць скаргаў на суровыя кары, накладаныя скарбовымі ўладамі на вясковае насяленьне за ўправу табакі дзеля „уласнага ўжываньня", бяз увагі а ні на матар'яльнае палажэньне, а ні на саму сутнасьць праступку, а ні на псыхолёгію насяленьня, з даўных часоў прывыкшага сеяць табаку на свае патрэбы. Гэтыя ўлады, апрача зьнішчаньня табакі, караюць штрафам, які дасягае нярас да сотняў і тысячаў злотых. Гэткія паступкі скарбовых уладаў занадта часта выклікаюць жальбы і скаргі насяленьня. Кіруючыся да спыненьня непазволенае управы табакі, ня трэба, аднак-жа, накладаць высокія караў за гэты праступак і дзеля гэтага на аснове 52 арт. Закону аб табачным манаполі (1. VI. 22. № Dz. P. 47 poz. 409) выясьняецца, што штраф за незаконную управу табакі на свае патрэбы ў звычайных варунках, гэта значыць: калі, няма абцяжаючых асаблівасьцяў, не павінен перавышаць 10 злот., бяручы пад увагу, рэч ясная, арт. 22, 23 і 24 вышэйспомненага Закону. Аднача́сна даручаецца скарбовым уладам, каб у тых выпадках, дзе ўжо накладзены высокі штраф, апошні быў абніжаны да 10 злот., згодна, аднак-жа, са спомненымі артыкуламі Закону аб табачным манаполі. Аб гэтым належыць безадкладна паведаміць скарбовыя ўлады".

На аснове гэтага распараджэньня, зацікаўленыя асобы, гэта знач. тыя, на каго накладзены высокі штраф за табаку, пасеяную дзеля свае патрэбы, могуць зваротвацца да скарбовых уладаў аб паніжэньні штрафу да сумы, вызначанай загадам Міністра.

УСЯЧЫНА.

Банк-крэпасьць.

Ня толькі на *„крэсах усходніх"* бываюць бандыцкія нападаў. У Амэрыцы ў палудзеннай частцы штату Ілін., дзе бываюць часта напады і грабежствы гэтак абясьпечваюць ад нападаў банкі:

Касіер і ўсе працаўнікі азброены ад ног да галавы. У прыёмныя гадзіны банк зачынены. Швайцар упушчае ў сярэдзіну толькі тады, як пераканаецца, што гэта асоба непадазронная. Калі бывае нейкі сумлевак з гэтага боку, электрычнымі сыгналамі даюць „трывогу" і ўсе банкаўскія працаўнікі рыхтуюцца да бою.

Аэроплян на вуліцы.

Адзін са слаўнейшых францускіх пілётаў К. Робэн нядаўна спусьціўся са сваім аэроплянам на адной з найболей ажыўлённых вуліц гор. Бордо. Лётчык меў на мэце праканаць уладу, што палёт нізка над горадам зусім не небясьпечны, а навет можна спускацца на вуліцах гораду. Аднак улада гор. Бордо не згаджалася з паглядамі п. Робэна і арыштавала аго, вінавацячы ў нарушэньні публічнага спакою.

Страшэнствы вайны.

У часе вайны ў Ірляндыі колькі сотак рэспубліканцаў зачыніліся ў Палацы Справядлівасьці ў Дубліне, дзе ў працягу колькі дзён энэргічна бараніліся ад арміі Вольнай Ірляндзкай Дзяржавы. У канцы канцоў здаліся. Іхняга павадыра Rory O' Connor'а ўзялі ў палон і ваенны суд засудзіў яго на сьмерць.

Міністар справядлівасьці Higgins быў добрым прыяцелем O' Connor'a і паўгода перад гэтым быў дружбантам на вясельлі O' Connor'a. Цяпер аднак яго не памілаваў — і прысуд споўнілі.

Пасьля расстрэлу O' Connor'a адчынілі яго тэстамэнт — і прачыталі, што O' Connor усю сваю маемасьць запісаў Haggins'у.

Ахвяры сусьветный вайны.

У Нямеччыне выйшла брашура, выданая групай нямецкіх пацыфістаў, у якой прадстаўлены страшэнныя рэзультаты сусьветнай вайны.

Калі-б усе памершыя на вайне — аблічана ў брашуры — ўсталі з дамавіны ды сталі побач па 20 чалавек у кожным радзе, дык-бы Людэндорф, калі-б захадзеў прайсьціся перад гэтым фронтам, павінен быў-бы ісьці, ня спыняючыся, два з паловай месяцы, пакуль зрабіў-бы агляд гэтага „войска памёршых". Калі-б дамавіны ўсіх гэтых памёршых паставіць адну каля адной, дык-бы ўтварыся шлях даўжынёй ад Парыжа да Уладывастоку.

Паштовая скрынка.

Шымаюўскі, Цывінскі, Кубік, Опалко і Дом людовы. Грошы адтрымалі, газэту высылаем.

Васіль Матысік. Пісьмо адтрымалі, ў чарговым нумары надрукуем, газэту высылаем.

Найлепшых фабрык
Малатарні, Манежы, Арфы, Сячкарні, Воўначоскі, Ангельскія нажы да сячкарняў,
а таксама розныя іншыя
Земляробскія машыны і прылады
прапануе
ЗЫГМУНТ НАГРОДЗКІ
Вільня, Завальная вул. 11-а.
Прадажа за гатоўку і на выплату.

Рэдактар-Выдавец **Язэп Салавей.** Друкарня „Lux", вул. Жэлігоўскага, 1. Тэлеф. № 203.